

FOLKETINGET

Nuummi ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmut Ivaneq-mut siumut nalunaaqqaarluni nakkutilliilluni alakkaaneq pillugu nalunaarusiaq (Nakkutilliilluni alakkaaneq 7)

1. Aallaqqaasiut

Tallimangornermi 8. september 2023 § 71 naapertorlugu nakkutilliartortut siumut nalunaarutigeriikkaminnik Nuummi ulloq unnuarlu angerlarsimaffimmut, Angerlarsimaffik Ivaneq-mut nakkutilliartortut alakkaapput.

§ 71 naapertorlugu nakkutilliartoqataapput nakkutilliisunut siulittaasup tullia Camilla Fabricius (S), Theresa Berg Andersen (SF), Alexander Ryle (LA) aamma Mike Fonseca (UFG).

Taakku saniatigut peqataapput ataatsimiititaliap pisortaa Lis Grønnegaard Rasmussen, ataatsimiititaliap allattaa Charlotte Avnsted-Vilman, ataatsimiititaliami assistenti Gitte Ravn Jensen aamma oqalutsi.

Aallaqqaasiutigalugu nakkutilliisut ataatsimeeqatigivaat angerlarsimaffimmi pisortat sulisullu. Ivaneq-miit peqataapput ilaatigut pisortaq Beate Platou, tullersortiuqallartoq Mon Villadsen aamma isumaginninnermi siunnersorti Jakobine Olsen Dahl.

Sulisut angerlarsimaffimmi ulluinnarni ingerlariaaseq oqaluttuaaraat aamma meeqqata inuusuttuaqqallu angerlarsimaffimmut inis-sinneqarsimasut oqaluttuaralugit. Sulisut aamma oqaluttuaaraat ulluinnarni meeqqanik inuusuttuaqqanillu sullissiniarnerminni sunik unammilligassaqartarnerlutik.

Ivaneq Nuup qiterpasissuani inissisimavoq.

2. Nakkutilliisut oqaaseqaataat

Nakkutilliisut aarlerinartoqartippaat Ivaneq-mut inis-sinneqarnikuusut meeqqat angajoqqaavi Kalaallit Nunaata avataani najugaqarpata, assersuutigalgu Danmarkimi, taava takusinnaasannigilaat, tamannalu attaveqatigiiginnarnissamut ajornakusoortitsisuuvoq. Nakkutilliisut kaammattuutigerusuppaat tamatumuunakkut aaqqiisummik ujaasisoqassasoq.

Nakkutilliisut aammattaaq aarlerinartoqartippaat meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inis-sinneqartarsimappata angajoqqaat angerlarsimaffeerunnerat kisiat pissutigalugu,

6. maj 2024

§ 71-tilsynet

Charlotte Avnsted-Vilman
Udvalgssekretær
charlotte.avnsted-vilman@ft.dk
Tlf. 33373648

Folketinget

Christiansborg
1240 København K
3337 5500
ft@ft.dk
www.ft.dk

nakkutilliisulli akuersaarsinnaavaat aamma allanik peqquteqarlutik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartarsimappata.

Nakkutilliisut aarlerinaateqartippaat Psykiatriimi meeqqat inuusuttullu misissorneqarnissaat sivisuumik utaqqinartarmat. Misissuisarnerup siunertarivaa paasiniassallugu meeraq arlaannik nappaateqarnersoq ajoquteqarnerlorluunniit, taamaattoqassappallu nakorsartinneq sorleq eqqortuussanersoq aalajangerneqarsinnaalluni. Aamma meeqqamut perorsaanerup iluani iliuusissatut aalajangiisuvoq tamanna,

Nakkutilliisut ajunngilluinnartutut nalilerpaat Ivaneq-mi sulisut aaqqiagiinninnermi periusissanik ilinniartinneqartarmata aaqqiagiinninnermi iliuuserisassanut ilitersuisartumit, Isumaginninnermi aqutsisoqarfimmi suleqateqarnikkut piviusunngortinneqartumik.

Nakkutilliisut aammattaaq ajunngitsutut nalilerpaat Ivaneq-mi sulisut salliuttarmassuk angajoqqaanik suleqateqarluarnissaq. Qitiulluinnarpoq angajoqqaat meeqqat ulluinnaannut malinnaatinneqartarnissaat, taamaalilluni meeqqamut angerlarsimaffimmi avataanut inissinneqartumut eqqissinartarmat angajoqqaat inissiigallarneq akuersaaraangassuk tapersorsorlugulu.

Naggataagut nakkutilliisut ajunngilluinnartumik nalilerpaat Ivaneq-mi sulisut pinerlunniakujuttarnerit pinaveersaartinnissaat ukkatarimassuk, tassanilu angajoqqaat kommune atuarfillu suleqatigineqarlutik.

3. Angerlarsimaffik Ivaneq pillugu naatsumik

Ivaneq ulloq unnuarlu isumaginninnikkut perorsaanernik meeqqanut nalinginnaasunut angerlarsimaffiusoq. Sullinniakkat ilisarnaatigaat peroriartornikkut aqqissuussaanerup tungaatigut amingartumik atugassaqartitaasimaneq sumiginnangaanerlu, inooqatigiinnermi, misigissutsikkut ilikkagaqarniarnermilu ajornartorsiuteqarneq, attaveqarniarnep tungaatigut ajornartorsiuteqarneq, appasissumik imminut naleqartinneq, appasissumik imminut tatigineq, ajortumik imminut isigineq. Meeqqat inuusuttuaqqallu tungiuffigineqarnissartik atorfissaqartippaat, inissaqartitaaneq, aqqissuussaaneq aammalu patajaatsumik inersimasunut attaveqarneq.

Sullitassanut tamanut atuuppoq, meeqqat inuusuttuaqqallu pisariaqartitsineq isumaginninnikkut perorsaanerup tungaatigut suliniar-

figineqarnissaq, angerlarsimaffimmi angerlarsimaffimiluunniit paarsisartuni pineqarsinnaanngitsumik.

Angerlarsimaffik Ivaneq 34-inut inissaqarpoq, ukioqatigiiaat aallaavigalugit arfinilinnik immikkoortortaqluni. Meeqqat inuusut-tuaqqallu 0-17 akornanni ukiullit matumani pineqarput.

Meeraaqqanut inissat 0-6 akornanni ukiulinnut naatsorsuussaap-put. Imaakkajuppoq meeraqqat sumiginnagaasimasut aamma/imaluunniit inuunermi kingunerluuteqarfiusinnaasun-ik nalaataqarsimasut. Aamma naalungiarsuit inoorlaat inissinne-qarsinnaasarput, angajoqqaat pisariaqartumik angajoqqaat pi-ginnaaneqanngitsillugit.

Angerlarsimaffik Ivaneq-mi aamma meeqqanik mikisunik nap-parsimasunik peqarpoq.

Angerlarsimaffik Ivaneq Namminersorlutik Oqartussanit pigine-qarpoq Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup ataaniilluni. Ningiuu-voq Beate Platou.

Nakkutilliilluni alakkaanissaq sioqqullugu Ivaneq-mit ilisimatit-sissutigineqarpoq Angerlarsimaffik Ivaneq-mi inissinneqarsimasut meeqqat 36-iusut. Meeraq ataaseq Danmarki-mi efterskolerpoq. Meeqqat 25-it akuersissutitalimmik inissinne-qarsimapput. Meeqqat 11-it akuersissutitaqanngitsumik inissinne-qarsimapput (imaluunniit tamanna pillugu uppernarsaat amingaa-taavoq).

Ivaneq-mi siunertaavoq neqeroortigissallugu toqqissisimanartu-mik, angerlarsimaffippalaartumik aqqissuussaasumillu tungiui-nermi avatangiisit patajaatsunik inissaqartitsisunillu inersimasor-taqarfiusoq, meeqqat inuunerissaarnissaannik, ineriartornissaan-ik ilikkagaqarnissaannillu akisussaaffimmik tiguisinnaasut. Meeqqat malungissavaat, takuneqarlutik tusaaneqarlutillu, inoo-qatigiinnullu ataatsimoortunut akuutinneqarlutik. Tamatuma sa-niatigut siunertaavoq pingaarutilik, meeqqat ilikkassagaat atas-suteqarnerni ataatsimoorfinilu assigiinngitsuniinnerminni su-miissusersiornissaq, soorlu angerlarsimaffimmiinnermi, atuar-nermi, sunngiffimmi kammalaatillu akornanni. Ivanermi pingaar-tinneqarpoq meeqqap angajoqqaaminut attaveqaatiminullu allanut qanitaminut attaveqarnissaa peqateqartarnissaalu.

Tamatuma saniatigut anguniagaavoq, ulluinnarni suliassanik unammilligassanillu meeqqat isumaginnissinnaalernissaat, anger-larsimaffimmiit anigunik inuunermi nammineerlutik akisus-saaffeqarlutillu ingerlaqqinnissaminut atukkorsorsimasariaqar-mata.

Ivanermi isumaginninnikkut perorsaaneq akuerinnineq attaveqarnermi atassuteqarnermilu perorsaariaaseq atornerqarpoq. Naapitsinermi inunnillu allanik peqateqarnermi meeqqap imminut paasinninnini, imminut naleqartinnini imminullu tatiginini ineriartortittussaavai, soorlu aamma inunnik allanik peqateqarnermini inunnut allanut tunniussinissi akuerineqarnermillu tunineqarnissi ilinniartarai. Patajaatsumik, akuutitsinermik akuerineqarnermillu tunngavilimmik inersimasumut attaveqarneq toqqam maviuvoq, meeqqap inuunerissaarnissaanut piginnaanerminillu atuisinnaanissaanut. Pingaarnertut perorsaasoq perorsaasorlu alla qitiusumik inissisimallutik meeqqamut toqqissisimanartumik isumannaatsumik inersimasutut attaveqaatitut inissisimasuusarput. Suliniuteqarnermi suleqatigiinnermilu Ivanermi qitiutinneqarputtaaq akuerinnineq, torersuuneq, akisussaassuseqarneq aamma suliamut ilisimasaqarneq.

Ivanerup pinngortitaq atukulavaa, isumaginninnikkut perorsaaner-
mi suliniutinut sinaakkutit, soorlu imaani angalaarnikkut illuaq-
qamukarnikkullu.

Ivanermi sulisut perorsaasuupput, inunnik isumaginninnermi ikiortaallutik, ataaseq peqqinnissamut ikiorti, ataaseq ilinniartit-
sisoq, isumaginninnermi siunnersorti ataaseq, sanasoq ataaseq
ataaserlu allaffimmiutut ilinniarsimasoq. Immikkoortortanili ta-
mani perorsaasut amingaatigineqarput.

4. Nakkutilliisut alakkarterinerat

Angerlarsimaffimmi Nuup qiterpasissuani inissisimasumi naku-
tilliisut alakkarterisinneqarput. Immikkoortortat tamarmik alia-
naapput angerlarsimaffippalaarlutillu. Nakkutilliisut malunginiar-
paat nerisassarsunni, igaffimmi piareersarneqartuneersoq.

Nakkutilliisut pulaarneranni meeqqat inuusuttullu 34-t Ivanermi
najugaqartuupput.

Ivaneq arfinilinnik immikkoortortanut agguarsimavoq. Immik-
koortortaq Iiminamiipput meeqqat 0-6 akornanni ukiullit. Kim-
mernamiipput meeqqat sisamat, taakkunannga meeraq ataaseq
nappaateqartutut nalilerneqarsimasoq. Taamaattumik pisaria-
qarpoq meeqqap taassuma eqimattami mikisumiitinnissaa.

Kakillarnaniipput meeqqat sisamat. Meeqqat Kakillarnaniittut
misikkarissuusinnaapput tamannalu pissutigalugu eqimattami
mikisumi najugaqassallutik pisariaqartillugu.

Qajaasaniipput meeqqat arfinillit 3-15 akornanni ukiullit. Meeqqat arfinillit tamarmik qatanngutigiiupput, taamaattumik immikkoortortami ataatsimoorlutik najugaqarput. Tupaarnaniipput meeqqat sisamat, taakkunannga ataaseq misikkarissorujussuaq.

Umiami najugaqarput meeqqat arfineq pingasut, taakkunannga qatanngutigiit marluk aamma qatanngutigiit pingasut najugaqarput meeqqat inuusuttuaqqallu allat najugaqatigalugit.

Meeqqat inuusuttuaqqallu agguattarneqartarput pisariaqartitaat aallaavigalugit, sulisulli siunissami misilinniarpaat ukioqatigiiaarnerullugit agguataarnissaat.

Immikkoortorta qarfimmi Umiami ineeqqat arlallit nakkutilliisunit takuneqarput. Nakkutilliisut aamma oqaloqatigivaat nukappiaqqat marluk mikisut qatanngutigiit. Ineerartik pinngussatillu nakkutilliisunit takutikkusuttorujussuaat. Ineraq alianaatsumik pisatser-sugaavoq meeqqallu inaattut nalinginnaalluinnartutut isikkoqarluni, siniffiit quleriit iikkamilu assiliat. Malungineqarsinnaalluarpoq nukappiaqqat marluullutik sulisut qaninnerinut toqqissisimalluinnartut, nuannaarlutik ataqatigiillutillu.

Nakkutilliisut aamma oqaloqatigaat meeqqat anginerulaartut pingasut, taakku aamma qatanngutigiiupput. Taakku tamarmik immikkut ineeraqarput, torsuusamili ataatsimi. Meeqqat pingasut oqaluttuaaraat, Ivanermiinnertik nuannaralugu, sulisullu ajunngitsusut. Aamma oqaluttuarivaat sulisut meeqqanik oqaloqatiginillaqqissusut, nikallungasoqartillugu. Pingasuullutik tamarmik isumaqarput, pitsaasusooq paarineqaramik.

Nakkutilliisut ineeqqat allat aamma alakkarpaat, nivarsiaqqanit anginerulaartunit inigineqartut. Ineeraanni katersaateqarput sikaritsit puukuinik, vodka puujaasaq imaqqanngitsoq aamma snus-it puukui. Kingorna paasissutissiissutigineqarpoq taakku qulaani taaneqartut inuusuttut ilaannit pigineqartuusut, taassumalu angajuminit imminut isumaqaqisumit, toqukkulli qimagunnikumit kingornussimagai.

5. Tamalaat

Sulisut oqaluttuarput angajoqqaanik suleqateqarnissaq pingaartik-kitsik. Pingaaruteqarpoq angajoqqaat meeqqat ulluinnarni inuunerannut akuutinnissaat, taamaaliorneq meeqqat angerlarsimafiup avataanut inissinneqarsimanerminni toqqissinarinerussam-massuk, inissiisimaneq angajoqqaat akuerippassuk tapersorsorlugulu. Taamaattumik aamma pingaaruteqarpoq angajoqqaat pillu-

git ajunngitsumik ataqqinnittumillu sulisunit oqaluuserineqartar-nissaat.

Angajoqqaat angerlarsimaffimmut tikilluaqqusaajuaannarput – aamma angajoqqaat ungasissorsuarmi najugaqartut. Taamaattorli ajoraluartumik meeqqat ilaat arlallit angajoqqaaminnut attaveqan-gillat. Tamanna sulisunut annernarpoq, meeqqanullu naalliun-narluni.

Nalliuttuni, inuissiornermi ullorsiornermilu allani angajoqqaat akuliutsinneqartarput.

Nakkutilliisut alakkaanissaat sioqqullugu angerlarsimaffiup ilisi-matitsissutigaa, meeqqat arlallit angajoqqaavi atorerluisuusut ilaallu angerlarsimaffeqanngitsuullutik. Angajoqqaat ilaat Dan-markimi najugaqarput imaluunniit Kalaallit Nunaanni illoqar-finni allani. Meeqqanut unammillernartunut ilaavortaaq ilisiman-ginnamikku qaqugu angajoqqaaminnut angerlarumaarnerlutik.

Sulisut aamma malunginiartarpaat meeqqat inuusuttuaqqallu inis-sinneqarsimasut arlallit annertuunik unammilligassaqaartut. Ar-lallit atuarfimmi immikkut atuaqatigiinni atuartuupput, arlallillu inuiaqatigiinnit immikkoortitaasutut misigisimallutik.

Meeqqat inuusuttuaqqallu imminnut tatiginngillat aamma nale-qanngitsutut misigisimapput, sunngiffimmilu sammisassani il.il. peqataanissartik ajornartorsiutigisarlugu.

Sulisunut pingaartuuvoq, meeqqat ulluinnarni illup iluani sulias-sanik suleqataanissaat, tamanna perorsaanermit suliniarnermut pingaarutilittut ilaammat, inersimasunngorunik nammineersin-naalersimanissaat pisariaqarmat. Meeqqat aamma periarfissa-qarput timersornermut sunngiffimmilu sammisassaqaartitsiniar-nermut peqataanissaminnut.

Ivanermi periarfissaqarput meeqqat kangerlummi angalaaqa-tiginissaannut, illuaraqaramik. Tamatumunnga atatillugu sulisut oqaluttuarivaat pisimasoq aalajangersimasoq, tassa nivarsiaaraq inuusuttuaranngulersoq Nuummiit aallartittariaqarsimagamikku, imminut atortittarsimanera pissutigalugu. Illersorniarlugu sulisut nalilersimavaat tamanna pisariaqartoq, qaqutigullu pisariaqaler-fiani tamanna meeqqap inuusuttuaqqalluunniit mattusaanertut misigisarpaa, sakkortuumillu qisuariaateqartarlutik.

Sulisut oqaluttuarput nalinginnaasumik misigisarlugu pissutsit ajornakusoorsisartut meeraq suliamut atatillugu nutaamik sullis-sisortaaraagat. Tamanna akulikitsumik pisarpoq, tamatumalu malitsigisarpaa aallaqqaataaniillusoq meeqqap inuusuttuaqqallu

pisariaqartitaanik nalilersuisariaqalersarneq. Tamanna pineqartunut tamanut tulluurtuunngilaq.

Sulisut aamma oqaluttuarivaat, ilaannikkooriarlutik tassanngaannartumik meeqqamik inissinneqartussamik tigusaqartarlutik. Taamaattoqartillugu sulisut amingaatigisarpaat meeraq pillugu paasisutissat, assersuutigalugu qanoq ateqarnera, qassinik ukioqarnera il.il. Taamaattoqartillugu sulisunut ajornakusoorsinnaasarpoq meeraq pillugu suliniutissanik torersumik suliaqarnissaq, paasisutissat pingaarutillit amingaataasarmata. Akulikitsumik aamma nalaattarpaat paasinagu, sooq meeraq tassanngaannartumik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnersoq.

Sulisut oqaluttuarput, oqinnerusartoq meeqqanik mikisunik tigusi-neq. Meeqqat angisuut tulluarsarnissamut ajornakusoortitsinerusarput, ilisimanerusaramikku sunik aqquusaagaqarsimanerlutik.

Angerlarsimaffimmi CAT-kasse atugarivaat, meeqqanik inuusutuaqqanillu misigissutsit pillugit oqaloqatiginnittarnerminni.

Ilanngullugu sulisut oqaluttuarivaat, meeraq ataaseq Danmarkimi efterskoleriartissimallugu. Tamanna annertuumik suliakkersuutaasarpoq.

Sulisut oqaluttuarivaat, meeraateqarlutik arlalinnik, tarnikku qulaajaaffigineqarnissaminnik pisariaqartitsisunik, taamali pisoqarnissaanut piffissami sivisuumi utaqqisariaqartarlutik. Angerlarsimaffik Dronning Ingrid-ip napparsimavissuani tarnip pissaanut immikkoortortaqarfimmik A1-imik suleqateqarsimavoq, meeraateqaraangamik qulaajaavigineqarnissaminik pisariaqartitsisumik. Nakkutilliisut alakkaanerisa nalaani meeraateqarput ataatsimik, nappaateqarneranik nalilerneqartumik.

Ajornartorsiuteqartillugu imaluunniit pinerluttuliortoqarsimasinnaaneranik pasitsaassisoqartillugu, sulisut angajoqqaat, kommuni atuarfillu qanimut peqatigalugit pinaveersaartitsineq aallavigalugu suliaqarniartarput. Psykoterapeut-inik oqaloqateqarnissaq aamma periarfissaasarpoq. Pinaveersaartitsiniarluni suliniuteqarnerit timersornerusinnaapput, aallaarsimaarnerusinnaapput imaluunniit illoqarfimmi kultoorikkut suliniutinut peqataaernerusinnaapput. Attaveqartarnermut tunngasut suliarineqartarput, meeqqat inuusutuaqqallu inersimasunit najuuttunit takuneqarlutillu tusaaneqartut misiginiassammata. Angerlarsimaffik illuaraateqarpoq aallaarsimaarfisartakkaminnik, pinngortitami meeqqat eqqissinartumik avatangiiseqartinneqarsinnaaffiannik.

Ivanermi meeqqat tamarmik inummik attaveqaateqarput, peroriartornerannik malinnaasumik.

Apequtigineqarpoq qasseriarluni pissaanermik atuisoqartarsi-
manersoq, tamatumunnga sulisut akipput kisitsisit qasserpiaaner-
sut nalullugu. Sulisut oqaluttuarput, pisortat akornanni taarseraan-
neq annertusimasoq, aammalu piffissap ilaani isumaginninnermi
siunnersortimik amingaateqarsimallutik.

Taamaattorli nakkulliilluni alakkaanissaq sioqqullugu Ivanermit
nalunaarutigineqarpoq 2022-imi 13-eriarluni pissaanermik atui-
soqartarsimasoq. 2023-imi qulit missaanni pissaanermik atuiso-
qartarsimavoq. Pissaanermik atuisoqartarsimavoq meeraq inuu-
suttuarluunniit imminut allanulluunnii ulorianarsigaangat.

Pissaanermik atuisoqarsimatillugu sulisut pisussaaffigaat mee-
qamik inuusuttuaqqamilluunniit oqaloqateqassallutik, eqqisse-
reerpat. Sulisut nassuiaasarpur meeqqamut inuusuttuaqqamul-
luunniit sooq akuliuttariaqalersimanagerlutik, pisimasoq pillugu
sunik allataqarsimanagerlutik, kiisalu meeraq inuusuttuarluunniit
ilassutissaqarnersoq aperisarlugu. Sulisunut pingaartuuvoq,
meeraq inuusuttuarluunniit tusarniassallugu, taamaaliornikkut
pissaanermik atuisariaqalermerit pinaveersaarneqarsinnaammata.

Sulisut oqaatsinik atuisarnerat oqimaaqatigiissaagaallunilu mee-
qanur ataqqinnippalaartuuvoq. Sulisut suliniutitik pillugit oqaa-
sinnguisarneritik suliniutiguarpaat, soorlu aamma meeqqat inuu-
suttuaqqallu – ukiui pisariaqartitaallu apeqqutaatinnagu – amma-
sumik attaveqarfiginissaat pingaartinneqartoq.

Ivanermit immikkoortortat tamarmik ullup unnuallu ingerlanerani
ingerlariaaseqarlutillu skema-qarput, meeqqat inuusututaqqallu
ukiunur pisariaqartitaannullu naleqqussarsimasunik. Piffissat in-
nartarfiit, nerisarfiit, sammisassaqarnerit, elektronik-imik atorto-
rissaarutinik sammisaaqarsinnaanerit, eqqiluisaarneq il.il. pillugit
malittarisassaqarpoq. Illup iluani malittarisassanik meeqqat inuu-
suttuaqqallu sulisut akuliusimatinniartarpaat.

Meeqqat inuusuttuaqqallu tamarmik Ivaner-miittut namminerisa-
minnik skemaqarput, imminorluinnaq naleqqussarneqarsimasu-
nik, meeqqat inuusuttuaqqallu takusinnaallugu, piffissami agger-
sumi susoqassamaarnersoq.

[Dette er en oversættelse. I tvivlsspørgsmål henviser vi til den danske original].
Nutsigaavoq. Nalorniguit qallunaatuaa takuuk.